

VII. ТЕОДОРИТ КИРСКИ

Теодорит бил роден в 393 г. в Антиохия, гдето получил своето образование, като ученик на прочутия Теодор, епископ на Мопсуестия. През 423 г. бил избран за епископ на сирийския град Кирос. Той се проявил като ревностен църковник и в борбите, които избухнали във връзка с учението на Нестория, с когото бил съученик от младини, и Кирил Александрийски. Теодорит взел страната на Нестория. След третия Вселенски събор в Ефес (431 г.) Теодорит се съгласил да признае решението относно учението на Нестория, обаче отказал да осъди него самия като еретик. Поради това той трябвало да прекара известно време, именно от 449 до 451 г., в изгнание. След своето изгнаничество, той се завърнал отново в Кирос, гдето прекарал до края на живота си.

Теодорит Кирски се проявил като плодовит книжовник. На първо място трябва да се постави неговата „Църковна история“ (*Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία*), която съставя продължение на Евсевиевата „Църковна история“ и излага събитията от 323 г. до 428 г. В изложението обаче са споменати също и някои събития от малко по-късно време. Теодоритовата творба издава известна общност със съчиненията на Сократ и Созомен, обаче съвпаденията трябва да се обяснят с общите използвани извори. Творбата на Теодорита има ярко подчертана апологитическа тенденция. Там между другото се дават някои ценни известия за историята на балканските владения на Източно-римската империя, както и за историята на хуните. Освен тази „Църковна история“, Теодорит е написал една *Φιλόθεος ἱστορία*, гдето разказва за живота и дейността на прочути отшелници. В тази втора негова творба също има нещо върху историята на нашите земи. От неговото перо са излезли също няколко църковни проповеди, послания, догматически и полемически съчинения и тълкувателни изложения върху разни книги от Писанието. Особено известно е неговото съчинение „Лекуване на езическите болести“ (*Ἑλληνικῶν θεραπειτικῆ παθημάτων*), в което той се бори против различните езически

THEODORETUS CYRRENSIS

Historia ecclesiastica

1. Constantius synodum in Serdica fieri imperat

Τούτοις πεισθεὶς τοῖς γράμμασιν ὁ Κωνσταντῖος, προσέταξεν εἰς τὴν Σαρδικίην, Ἑλληνικὴ δὲ αὕτη πόλις, τοῦ Δακῶν ἔθνους μητρόπολις, καὶ τοὺς τῆς Ἐφῆας καὶ τοὺς τῆς Ἐσπέρας συνδραμεῖν ἐπισκόπους.

1. P. Gr., LXXXII, col. 996 D.

учения. Колко широко са били известни съчиненията на Теодорита Кирски може да се види, между другото, от обстоятелството, че едно негово тълкувание на Псалтира е било преведено на старобългарски още по времето на цар Симеона — вероятно в Източна България през първата четвърт на X век. През VI век във Византия са били изказани съмнения относно правоверието на Теодоритовите книги. Въпреки това неговата „Църковна история“ е била преведена на латински, а по-късно била използвана от някои византийски историци, като Йоан Зонара и Никифор Калист.

РЪКОПИСИ

Главни ръкописи с текста на Теодоритовата „Църковна история“ са: P= Cod. Paris, suppl. 1248 (s. IX). — B= Cod. Bodleianus Auct. E 4, 18 (s. X). — A= Cod. Bodleianus Auct. E II 14 (s. XI). — L= Cod. Laurent. X 18 (s. XI). — Посочвания за други ръкописи вж. у Moga vcsik, Byzantinoturcica, I, p. 332.

ИЗДАНИЯ

Theodoret, Kirchengeschichte, herausgegeben von L. Parmentier (Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten drei Jahrhunderte). Leipzig 1911. — Migne, P. Gr., LXXXII (1864), coll. 881—1280. — Religiosa historia: ibidem, coll. 1279—1496. Тук е използвано това издание.

КНИГОПИС

Книгописни посочвания за по-старата книжнина вж. у Moga vcsik, Byzantinoturcica, I, pp. 331—332. — Вж. също: Н. Глубоковский. Блаженный Теодорет епископ Кирский и его деятельность (Москва 1890). — В. Погореловъ, Толкования Теодорита Кирскаго на Псалтырь в древне-болгарском переводе. Рассмотрение списков и исследование особенностей псалтырного текста (Варшава 1910). — Teodoreto, a cura di N. Festa. Terapia di morbi pagani. Vol. I (libri, I—VI) (Firenze 1931).

ТЕОДОРИТ КИРСКИ

Църковна история

1. Император Констанций издава заповед да бъде свикан събор в Сердика

Убеден от това писмо²⁷⁰, Констанций заповядал да се съберат епископите и от източните и от западните части на империята в илирийския град Сердика²⁷¹, главно селище на дакийското племе²⁷².

2. De Paulo, qui fuit episcopus Constantinopolitanus

Καὶ ἄλλα τινὰ προσθέντες, ἃ συγκοφαντεῖν εἰώθεσαν τῆς εὐσεβείας τοὺς κήρυκας. Ἄλλὰ τοῦτον τμηκαῦτα οὐκ εἶασεν ὁ λεῶς εἰς τὴν Σαρδικὴν ἀπαχθῆναι, τὰς τῶν ἐναντίων ὀρωδήσας ἐπιβουλάς.

3. De synodo in Serdica facta

Εἰς δὲ τὴν Σαρδικὴν πενήτηντα μὲν καὶ διακόσιοι συνῆλθον ἀρχιερεῖς, ὡς διδάσκει τὰ παλαιὰ διηγήματα. Ἀφίκετο δὲ καὶ ὁ μέγας Ἀθανάσιος, καὶ Ἀσκληπᾶς ὁ Γαζαῖος, οὗ καὶ πρόσθεν ἐμνήσθη, καὶ Μάρκελλος ὁ Ἀγκύρας τῆς Γαλατῶν μητροπόλεως, ὃς καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης συνόδου ἐπίσκοπος ἦν. Ἀφίκοντο δὲ καὶ οἱ τούτων κατήγοροι, καὶ οἱ τῆς αἰρετικῆς προστατεύοντες φάλαγγος, οἱ πάλαι τῶν περὶ τὸν Ἀθανάσιον γενομένοι δικασταί. Ἀλλὰ τῆς συνόδου μεμαθηκότες τὸ ἀκλίνας, καὶ τὴν ἐν τοῖς θείαις δόγμασιν ὑγείαν, οὐδὲ κληθέντες εἰσῆλθον εἰς τὸ συνέδριον, ἀλλ' ἀπέδρασαν σὺν τοῖς ἀδίκοις δικασταῖς καὶ οἱ κατήγοροι. Καὶ τοῦτο ἄμεινον διδάσκει τῆς συνόδου τὰ γράμματα, ἃ σαφοῦς ἔνεκα διδασκαλίας ἐνθήσω τῇ συγγραφῇ.

Συνοδικὸν ὑπὸ τῶν αὐτόθι συνελθλυθῶτων ἐπισκόπων πρὸς τοὺς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐπισκόπους γραφέν.

Ἡ ἅγια σύνοδος ἡ κατὰ Θεοῦ χάριν ἐν Σαρδικῇ συναχθεῖσα, ἀπὸ τε Ἑρώμης, καὶ Σπανίας, καὶ Γαλλίας, Ἰταλίας, Καμπανίας, Καλαβρίας, Ἀφρικῆς, Σαρδανίας, Παννονίας, Μυσίας, Λακίας, Λαρδανίας, ἄλλης Λακίας, Μακεδονίας, Θεσσαλίας, Ἀχαΐας, Ἡλείρων, Θρᾶκης, Ῥοδόπης, Ἀσίας, Καρίας, Βιθυνίας, Ἑλλησπόντου, Φρυγίας, Πισιδίας, Καππαδοκίας, Πόντου, Φρυγίας ἄλλης, Κυλικίας, Παμφυλίας, Λυδίας, νήσων Κυκλάδων, Αἰγύπτου, Θηβαΐδος, Λιβύης, Γαλατίας, Παλαιστίνης, Ἀραβίας, τοῖς πανταχοῦ ἐπισκόποις, καὶ συλλειτουργοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

4. De haereticis in synodo Serdicensi

Εἰσὶ δὲ τούτων μετὰ τοὺς περὶ Εὐσέβιον νῦν ἑξαρχοι, Θεόδωρος ἀπὸ Ἡρακλείας, Νάρκισσος ἀπὸ Νερωσιάδος τῆς Κιλικίας, Στέφανος ἀπὸ Ἀντιοχείας, Γεώργιος ἀπὸ Λαοδικείας, Ἀκάκιος ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, Μηνόφαντος ἀπὸ Ἐφέσου τῆς Ἀσίας, Οὐρσάκιος ἀπὸ Σιγγιδούνου τῆς Μυσίας, Οὐάλης ἀπὸ Μυρσῶν τῆς Παννονίας. Καὶ γὰρ οὗτοι τοῖς σὺν αὐτοῖς ἐλθοῦσιν ἀπὸ τῆς ἑώρας οὐκ ἐπέτρεπον, οὔτε εἰς τὴν ἅγιαν σύνοδον ἐλθεῖν, οὔτε ὅλως εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ παραβαλεῖν συνεχώρησαν. Καὶ ἐρχόμενοι δὲ εἰς τὴν Σαρδικὴν, κατὰ τόπους συνόδους^α ἐποιῶντο πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ συνθήκας μετὰ ἀπειλῶν, ὥστε ἐλθόντας αὐτοὺς εἰς τὴν Σαρδικὴν, μὴδ' ὅλως εἰς τὴν κρῖσιν ἐλθεῖν, μήτε ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνελθεῖν τῇ ἅγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ἀλλὰ μόνον ἐλθόντας, καὶ ἐπὶ ἀφοσιώσει τὴν ἑαυτῶν ἐπιδημίαν ἐπιδειξαμένους, ταχέως φυγεῖν.

2. Ibid., col. 997 A.

3. Ibid., col. 997 D—1000 B.

4. Ibid., col. 1008 C—D.

a) σύνοδον codd.

2. За Павел, бившия епископ на Константинопол

Те прибавили и някои други [измислици], каквито обикновено съчинявали срещу проповедниците на благочестието. Обаче тогава народът, който се боял от козните на враговете, не позволил да бъде откаран [Павел] в Сердика.

3. За събора в Сердика

Както ни учат старите повествования, в Сердика се събрали двеста и петдесет архиереи. Пристигнал и великият Атанасий, Асклепий от Газа²⁷³, за когото споменах по-рано, и Маркел²⁷⁴, глава на Анкирската митрополия в Галатия, който бил епископ и по време на големия събор. Пристигнали и техните обвинители и онези, които предвождали еретическата фаланга²⁷⁵, по-раншните съдници на Атанасий. Но като узнал непреклонността на събора и неговата твърдост в божествените догми, те не се явили на събора, ако и да били канени, но заедно с несправедливите съдници избягали и обвинителите. И най-добре това ни показва посланието на събора, което за яснота ще вмъкна в изложението си.

Съборно послание, написано от събралите се тук епископи, до епископите по цял свят²⁷⁶:

Светният събор, събран по божия милост в Сердика от Рим, Испания, Галия, Италия, Кампания, Калабрия, Африка, Сардиния, Панония, Мизия, Дакия, Дардания, Втора Дакия, Македония, Тесалия, Ахея, Епир, Тракия, Родопа, Азия, Кария, Витиния, Хелеспонт, Фригия, Пизидия, Кападокия, Понт, Втора Фригия, Киликия, Памфилия, Лидия, Цикладските острови, Египет, Тибайда, Ливия, Галатия, Палестина и Арабия, поздравява в бога възлюбените братя, всички епископи и съслужители на вселенската и апостолска църква.

4. Еретици на събора в Сердика

Техни предводители след Евсевий²⁷⁷ сега са: Теодор от Ираклия, Нарцис от Нерониада в Киликия, Стефан от Антиохия, Георги от Лаодикея, Акакий от Кесария в Палестина, Минофант от Ефес в Азия, Урсакий от Сингидун в Мизия и Валент от Мирса в Панония. Те не позволили на ония, които дошли заедно с тях от Изток, нито да влязат в светия събор, нито пък въобще ги оставили да се приближат до божията църква²⁷⁸. И когато отивали в Сердика, те правили на някои места свои събори, като се уговорили и заплашвали, че щом стигнат в Сердика, няма изобщо да отиват на съд, нито пък ще се събират на едно място заедно със светия и велик събор, но само ще се явят, ще покажат за свое оправдание, че присъствуват, и веднага ще си отидат.

5. Преследване на православните в Тракия²⁷⁹

Коя църква днес не плаче поради техните злоумишления срещу самите епископи? - - - Адрианопол заради христоролюбивия Евтропий и неговия приемник Лукий, който често поради тях носел дори и

5. De persecutione orthodoxorum in Thracia

Ποία νῦν Ἐκκλησία οὐ θρηνεῖ διὰ τὰς ἐκείνων κατὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν ἐπιβουλὰς; - - - ἢ δὲ Ἀδριανούπολις, διὰ Εὐτρόπιον τὸν φιλόχριστον, καὶ τὸν μετ' αὐτὸν Λούκιον, τὸν πολλὰκις παρ' αὐτῶν καὶ ἀλύσεις φορέσαντα, καὶ οὕτως ἀποθανόντα· - - - Θεόδουλον δὲ καὶ Ὀλύμπιον ἀπὸ τῆς Θράκης ὄντας, καὶ ἡμᾶς δὴ καὶ πρεσβυτέρους ἡμετέρους οὕτως ἐποίησαν ζητηθῆναι, ὡς εἰ εὐρεθείημεν κεφαλῆς ὑποστῆναι τιμωρίαν· καὶ τάχα ἂν ἀπεθάνομεν οὕτως, εἰ μὴ παρὰ γνώμην αὐτῶν ἐφύγομεν καὶ τότε.

6. De exilio Liberii in Beroiam Thraciae

Ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ δύο ἡμέρας κριθέντος Λιβερίου, καὶ μὴ μετατεθέντος τοῦ λογισμοῦ, εἶπεν ἐξορισθῆναι εἰς τὴν Βέροϊαν τῆς Θράκης - - - Ὁ μὲν δὴ νικηφόρος τῆς ἀληθείας ἀγωνιστὴς τὴν Θράκην ὡς προσετάχθη κατέλαβε. Δύο δὲ διεληλυθότων ἐτῶν, ὁ μὲν Κωνσταντῖος εἰς τὴν Ῥώμην ἀφίκετο.

7. De synodo in Nice Thraciae et de symbolo fidei ibi composito

Μετὰ τήρδε τὴν ἐπιστολὴν, τὸν βασιλεὺς θυμὸν παρατήξαντες, ἄγουσιν ἄκοντας τῶν ἐπισκόπων τοὺς πλείστους εἰς ἓνα πόλιν τῆς Θράκης· Νίκην δὲ ὄνομα ταύτη.

8. De epistola ad episcopos Illyrici

Ὅτι μέντοι τῆσδε τῆς ἐκθέσεως ἅπαντες κατηγοροῦσιν οἱ τῆς ἀληθείας ἀγωνισταί, καὶ διαφερόντως οἱ τὴν ἐσπέραν αἰκοῦντες, μαρτυρεῖ τὰ πρὸς Ἰλλυριοὺς παρ' ἐκείνων γραφέντα - - - Ἐγραψαν δὲ τάδε· Οἱ ἐπίσκοποι οἱ ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων εἰς τὸ ἱερόν συνελθόντες συνέδριον, Λάμασος, καὶ Οὐαλεριανὸς, καὶ οἱ λοιποὶ, τοῖς ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς τοῖς ἐν Ἰλλυριῶν καθεστῶσιν ἐπισκόποις, ἐν Θεῷ χαίρειν.

9. De martyrio Aemiliani in Dorostolo

Ἐν Δοροστόλῳ^α, πόλις δὲ αὕτη τῆς Θράκης ἐπίσημος, Αἰμιλιανὸς ὁ νικηφόρος ἀγωνιστὴς ὑπὸ Καπιτωλίνου τοῦ τῆς Θράκης ἀπάσης ἄρχοντος παρεδόθη πυρῇ.

10. De synodo in Nice Thraciae

Ταύτην δὲ ὁμολόγησαν οἱ ἐν Νικαίᾳ συνελθόντες Πατέρες, καὶ ταύτην σύμψηφοι τυχάνουσι πᾶσαι αἱ κατὰ τόπον Ἐκκλησίαι, αἱ τε κατὰ Σπανίαν, καὶ Βρετανίαν καὶ Γαλλίας, καὶ αἱ τῆς Ἰταλίας πάσης, καὶ Καμπανίας, Δαλματίας τε καὶ Μυσίας, Μακεδονίας, καὶ πάσης Ἑλλάδος.

5. Ibid., col. 1032 B—D.

6. Ibid., col. 1040 A—B.

7. Ibid., col. 1049 A—B.

8. Ibid., col. 1052 B—C.

9. Ibid., col. 1093 A.

10. Ibid., col. 1125 D—1128 A.

a) ἐν Δοροστόλῳ δέ. Basil. Graec.; Nicephor. H. E. X, 9 et Epiphanius, rectius.

окови и така загинал - - - Те започнали така да преследват Теодул и Олимпий, от Тракия, пък и нас и нашите свещеници, че ако ни бяха намерили, щяхме да бъдем наказани със смърт и може би така щяхме да погинем, ако и тогава не бяхме избягали въпреки очакването ми.

6. Изгнанието на Либерий в Тракийска Вероя²⁸⁰

След два дни императорът разпитал Либерий и понеже той не си променил мнението, заповядал да бъде заточен във Вероя в Тракия - - - Тогава победоносният поборник за истината пристигнал в Тракия, както му било заповядано. А след като минали две години, Констанций отишъл в Рим.

7. За събора в тракийския град Нике²⁸¹ и за съставеното там изложение на вярата²⁸²

След като изпратили това писмо и разпалили гнева на императора²⁸³, завели по-голямата част от епископите против волята им в един тракийски град, на име Нике.

8. Послание до епископите в Илирик²⁸⁴

Всички поборници²⁸⁵ за истината осъдили това изложение и особено ония, които живеят на Запад. За това свидетелствува писмото им до илирийците²⁸⁶ — — —. Те написали следното: „Събраните на свещен събор епископи на Римската [църква] Дамаз²⁸⁷, Валериан²⁸⁸ и останалите поздравяват в бога обичните си братя, епископи в Илирик.“

9. Мъченичеството на Емилиан в Доростол

В Доростол²⁸⁹, прочут град в Тракия²⁹⁰, победоносният поборник [за вярата] — Емилиан²⁹¹ — бил хвърлен на кладата от управителя на цяла Тракия — Капитолин²⁹².

10. Съборът в Тракийска Никея²⁹³

Тази вяра изповядали събралите се в Никея отци и с нея са съгласни всички поместни църкви в Испания, Британия и Галия, в цяла Италия, Кампания, Далмация и Мизия, Македония и цяла Елада.

11. Послание на събора в Илирик за вярата

Епископите на Илирик поздравяват в господата божиите църкви и епископите на диоцеза Азия, Фригия, Карофригия и Пакатиана.

11. De epistola synodi Illyrici de fide

Ἐπιστολή συνοδική τῆς ἐν τῷ Ἰλλυρικῷ συνόδου περὶ πίστεως. Οἱ ἐπίσκοποι τοῦ Ἰλλυρικοῦ ταῖς Ἐκκλησίαις τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπισκόποις διοικήσεως Ἀσιανῆς, Φρυγίας, Καροφρυγίας, Πακαιανῆς, ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

12. De Valente contra Gothos pugnaturο

Τῶν δὲ Γότθων τὸν Ἰστρον διαβάτων, καὶ τὴν Θράκην ληϊζομένων στρατιάν τε συναθροῖσαι, καὶ στρατεῦσαι^α κατ' αὐτῶν ἐβουλεύσατο.

13. Valens Eusebium in exilium misit

[Misit] εἰς δὲ γε τὴν Θράκην Εὐσέβιον, τὸν ἀποστολικοῖς ἰδρώσι περιρροόμενον.

14. De exilio Eusebii in Thraciam

Ὅπως δὲ ἀνδρείαν καὶ σοφίαν ἐπεδείξατο, βασιλικὸν δεξάμενος νόμον, ὃς ἐκέλευσεν αὐτὸν τὴν Θράκην καταλαβεῖν, ἀναγκαῖον οἶμαι τοὺς ἀγνοῦντας μαθεῖν — — Ὁ δὲ σμικρὰ τινα παρὰ τῶν γνωριμωτέρων λαβὼν, καὶ διδασκαλίαις ἅπαντας καὶ προσευχαῖς καθοπλίσας, καὶ τῶν ἀποστολικῶν ὑπερμαχεῖν δογμάτων παρεγγήσας, ἐπὶ τὸν Ἰστρον ἀπῆρεν.

15. De persecutione orthodoxorum

Ἐπειδὴ δὲ εἶπεν ὁ πρεσβύτερος καὶ πιμμένα ἔχων, καὶ τοῖς ἐκείνου νεύμασιν ἔπεισται, ὀγδοήκοντα κατὰ ταυτὸν συλλαβῶν, εἰς τὴν Θράκην ἐξέπεμψεν. Ἀπαγόμενοι δὲ θεραπείας ἀπήλανον ὅτι μάλιστα πλείστης καὶ πόλεις γὰρ ὑπήντων καὶ κῶμαι, γεραίρουσαι τοὺς νικηφόρους ἀγωνιστάς. Ἄλλ' ὁ φθόνος τοὺς ἀντιπάλους ὀπλίσας, φάναι τῷ βασιλεῖ παρεσκεύασεν, ὡς τιμὴν παμπόλλην τοῖς ἀνδράσιν ἰκείνοις ἢ νομοθεῖσα προδξένησεν ἀτιμία. Ταῦτα μαθὼν ὁ Βάλης, ἀνὰ δύο διαιρεθῆναι προσέταξε, καὶ τοὺς μὲν εἰς τὴν Θράκην, τοὺς δὲ εἰς τὰς τῆς Ἀραβίας ἐσχατίας, ἄλλους δὲ εἰς τὰς τῆς Θηβαΐδος διασπαρῆναι πολίχνας. Φασὶ δὲ, καὶ οὖς ἢ φύσις συνέζευξε, διαζευῆσαι τοὺς ὠμοτάτους, καὶ ἀδελφοὺς ὄντας ἀπ' ἀλλήλων χωρῆσαι.

16. Valens magistrum militum Tralanum contra Gothos in Thraciam misit

Ἐπειδὴ δὲ τὸν Βόσπορον διαβάς εἰς τὴν Θράκην ἀφίκετο, πρῶτον μὲν ἐν Κωνσταντινουπόλει πλείστον διέτριψε χρόνον, δειμαίνων τὸν πόλεμον. Τραῖα-

11. Ibid., col. 1137 C.

12. Ibid., col. 1145 C.

13. Ibid., col. 1148 B—C.

14. Ibid., col. 1148 C—1149 B.

15. Ibid., col. 1156 D—1157 A.

16. Ibid., col. 1193 A—C.

^{a)} στρ. συναθροῖσας στρατεῦσαι. Basīl. Gr. et Savilli, itemque Epiphanius VII, 13, probante Valesio.

12. Валент се готви за война срещу готите

Но след като готите преминали Истър и почнали да опустошават Тракия, [Валент] решил да събере войска и да се отправи на поход срещу тях.

13. Заточаването на епископ Евсевий в Тракия

[Валент изпратил на заточение] в Тракия Евсевий, обявн в апостолска пот.

14. Епископ Евсевий в Тракия

Смятам необходимо да осведомя тези, които не знаят, за мъжеството и мъдростта, проявени от Евсевий, когато той получил нареждането на императора, с което му се заповядало да отиде в Тракия. — — — А той, като взел някои незначителни и обикновени неща, като укрепил всички с поучения и молитви и като им поръчал да се борят за апостолското учение, заминал за Истър.

15. Гонение на православни християни при Валент

След като презвитерът казал [на префекта]²⁹⁴, че те си имат духовен пастир и следват неговите наставления, той заловил осемдесет души и ги изпратил в Тракия²⁹⁵. Те заминали, изпроводени [от народа] с най-голямо уважение. И наистина, градовете и селата посрещали с почит победоносните борци. Обаче завистта подтикнала техните противници да кажат на императора²⁹⁶, че предполагаемото безчестие е донесло твърде голяма чест на тези мъже. Като научил това, Валент заповядал да бъдат разделени и едни да бъдат пръснати из Тракия, други из покрайнините на Арабия, а трети из градовете на Тиваида. Казват дори, че [Валентовите хора] в жестокостта си разделили и ония, които природата била свързала, като отделили един от друг родни братя.

16. Валент изпраща стратега Траян срещу готите в Тракия

След като [Валент] преминал Босфора и стигнал в Тракия, отначало той останал дълго време в Константинопол, понеже се страхувал от войната. Той изпратил стратега Траян с войска срещу варварите²⁹⁷. Тъй като Траян претърпял неуспех и се завърнал, Валент твърде много го укорявал, като го обвинявал в малодушие и страхливост.

17. Вретаний, архиерей на Малка Скития

И Вратений, който блестял с всякакъв вид добродетели, комуто било поверено да управлява като архиерей градовете на цяла Скития и бил обладан от религиозна ревност, изобличил Валент, че изопачава християнското учение и че върши беззакония срещу светите мъже²⁹⁸.

νὸν δὲ σὺν τῇ στρατιᾷ τὸν στρατηγὸν κατὰ τῶν βαρβάρων ἀπέστειλεν. Ἐπειδὴ δὲ ἤττηθεις ἐπανῆλθεν ἐκεῖνος, ἐλοιδορεῖτο λίαν Οὐάλης, μαλακίαν αὐτῷ καὶ δειλίαν ἐγκαλῶν.

17. De Bretanione praesule christianorum in Scythia Minore

Καὶ Βρετανίων,^a παντοδαπῇ μὲν λαμπρυνόμενος ἀρετῇ, πάσης δὲ τῆς Σκυθίας τὰς πόλεις ἀρχιερατικῶς ἰθύνειν πεπιστευμένος, ἐπύρσευσέ τε τῷ ζήλῳ τὸ φρόνημα, καὶ τὴν τῶν δογμάτων διαφθορὰν, καὶ τὰς κατὰ τῶν ἀγίων παρανομίας τοῦ Βάλεντος ἤλεγξε.

18. De Valentis excidio

Ὁ δὲ τῶν συμβούλων ἐκείνων τῶν ἀρίστων καταφρονήσας, τὴν μὲν στρατιὰν εἰς τὴν παράταξιν προὔπεμψεν· αὐτὸς δὲ ἐν τινὶ κόμῃ καθήμενος τὴν νίκην προσέμενεν. Οἱ δὲ στρατιῶται τῶν βαρβάρων οὐκ ἐνεγκόντες τὴν ῥύμην, ἐτράπηοντο, καὶ κατεκείνοντο διωκόμενοι· οἱ μὲν φεύγοντες κατὰ τάχος, οἱ δὲ κατακράτος διώκοντες. Καταλαβόντες δὲ τὴν κόμην ἐκείνην οἱ βάρβαροι, ἐνθα ὁ Βάλης τῆς ἤτιαν μεμαθηκῶς ἐπειράθη λαθεῖν, πῦρ ἐμβalόντες ἐπέπρησαν σὺν τῇ κόμῃ καὶ τὸν τῆς εὐσεβείας ἀντίπαλον.

19. De Eusebio, episcopo Samosatatae

Τοιοῦτο μετὰ τοὺς παντοδαποὺς ἀγῶνας ὁ μέγας Εὐσέβιος ἐδέξατο τέλος, καὶ τοὺς ἐν τῇ Θράκῃ βαρβάρους διαφυγόν, τὰς τῶν δυσσεβῶν αἰρετικῶν οὐκ ἐπέφυγε χεῖρας, ἀλλὰ δι' ἐκείνων τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀπεδήσατο. Ταῦτα μὲν οὖν μετὰ τὴν ἐπίανδον τῶν ἐπισκόπων ἐγένετο. Γρατιανὸς δὲ, τὴν Θράκην δημοῦμενον μαθὼν ὑπὸ τῶν τὸν Βάλεντα κεκανκώτων βαρβάρων, καταλιπὼν τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Πανονίαν^b ἀφίκετο.

20. De magistro militum Theodosio contra barbaros circa Istrum pugnante

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Θεοδοσίος, διὰ τε τὴν τῶν προγόνων περιφάνειαν, καὶ διὰ τὴν οἰκείαν ἀνδρείαν, ὀνομαστότατος ἦν, καὶ τούτου χάριν ὑπὸ τοῦ φθόνου τῶν ὁμοτίμων καὶ ὁμοφύλων βαλλόμενος, ἐν ταῖς Σπανίαις διέτριβεν· ἐν ἐκείναις γὰρ ἔφν τε καὶ ἐτράφη. Ἀπορῶν δὴ οὖν ὁ βασιλεὺς ὃ τί χρὴ δράσαι, φρονηθέντες γὰρ ἐκ τῆς νίκης οἱ βάρβαροι, δύσμαχοι ἦσαν τε καὶ ἐδόκουν, τὴν Θεοδοσίου στρατηγίαν λῦσαν ὑπέλαβε τῶν κακῶν. Ἀντίκα δὴ οὖν, ἐκ τῶν Σπανιῶν τὸν ἄνδρα μεταπεμψάμενος, καὶ στρατηγὸν χειροτονήσας, μετὰ τῆς συνειλεγμένης ἐξέπεμψε στρατιᾶς. Ὁ δὲ τῇ πίστει φραξάμενος θαρσαλέως ἐξώρμησε, καὶ τὴν Θράκης ἐπιβὰς, καὶ τοὺς βαρβάρους θεασάμενος ὁμόσε χωροῦντας, ἔταξε τὴν στρατιάν ὡς εἰς μάχην. Ἀψιμαχίας δὲ γενομένης, οὐκ ἐνεγκόντες ἐκεῖνοι τὴν ἐμβολήν, τὴν τάξιν κατέλιπον· τῆς δὲ τροπῆς γενομένης,

17. Ibid., col. 1196 B.

18. Ibid., col. 1196 B.

19. Ibid., col. 1205 A.

20. Ibid., col. 1205 A—C.

a) Βετανίων Christoph., Scalig., Casaubon.

b) Παννονίαν Bas. Graec. et Stéph.

c) ὡς abest a Bas. Graec.

18. Гибелта на Валент

Като пренебрегнал отличните съветници, той изпратил войската напред да се бие, а сам отседнал в едно село и чакал победата. Но войниците не могли да удържат устрема на варварите, обърнали гръб и били избити при преследване. Едните бягали бързо, а другите ги преследвали с всички сили. Когато варварите стигнали до онова село, гдето Валент, след като се научил за поражението, се опитал да се скрие, запалили селото и заедно с него изгорили и противника на благочестието.

19. За Евсевий, епископ на Самосата

Така завършил живота си великият Евсевий, след най-различни страдания. Той се отървал от варварите в Тракия, но не избягнал от ръцете на нечестивите еретици и чрез тях придобил мъченическия венец. Това станало след завръщането на епископите²⁹⁹. А Грациан³⁰⁰, когато разбрал, че Тракия бива опустошавана от варварите³⁰¹, които били изгорили Валент, напуснал Италия и отишъл в Панония.

20. Борбата на стратега Теодосий срещу варварите край Дунав

По онова време Теодосий³⁰² бил много известен както поради благородния си произход, така и поради личната си храброст. Затова преследван от завистта на своите другари и съплеменници, той стоел [далеч] в Испания, гдето бил роден и отгледан. Прочее, като недоумявал, що да стори, защото възгордените от победата варвари били и изглеждали непобедими, императорът³⁰³ сметнал, че избирането на Теодосий за стратег ще сложи край на злините. Затова веднага го извикал от Испания, назначил го за стратег и го изпратил със събраната войска. Теодосий смело тръгнал на поход, като се уповавал на вярата си. Когато пристигнал в Тракия и видял, че варварите³⁰⁴ настъпват дружно, той построил войската за бой. След като било завързано сражение отблизо, неприятелите не могли да издържат удара и напуснали строя. При отстъплението едните бягали, а другите ги преследвали със все сила. Настанало голямо изстребление на варварите. Те били избивани не само от ромеите, но и взаимно се изстребвали. Така били погубени повечето от тях. Малцина успели да се скрият и преминали Истър. А отличният военачалник като разпределил веднага из близките градове войската, която имал, отпътувал бързо и стигнал при император Грациан и му съобщил лично за своите победи.

21. За града Солун

Солун е извънредно голям и многолюден град³⁰⁵. Той принадлежи на македонския народ и е главен град на Тесалия, Ахея, а също и на много други племена, които се управляват от префекта на Илирик³⁰⁶.